

ӘӨЖ 378.147

МРНТИ 14.35.07

DOI 10.56525/SJBC6508

ТӘЖІРИБЕГЕ БАҒЫТТАЛҒАН ОҚЫТУДЫҢ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫ СТУДЕНТТЕРІНІҢ КӘСІБИ МОТИВАЦИЯСЫН ДАМУДАҒЫ РӨЛІ

Жарылгасова П.Е., Байшауова Н.

Есенов университеті, Ақтау, Қазақстан

e-mail: peruza.zharylgassova@yu.edu.kz, nurshat.baishauova@yu.edu.kz

Аңдатпа. Бұл мақалада тәжірибеге бағытталған оқыту технологиясының жоғары оқу орны студенттерінің кәсіби мотивациясын дамытудағы психологиялық-педагогикалық маңызы қарастырылады. Зерттеу барысында мотивацияның құрылымдық компоненттері (танымдық, эмоциялық, мінез-құлықтық), кәсіби бағыттылықты арттыру тетіктері және практикаға бағытталған оқу ортасының тұлғаның кәсіби өзін-өзі айқындауына әсер ету факторлары айқындалады. Автор студенттердің кәсіби мотивациясын дамыту үшін практикалық тәжірибені, рефлексияны және өзіндік іс-әрекет арқылы үйренуді біріктірудің маңыздылығын негіздейді.

Мақалада мотивация ұғымының психологиялық құбылысының ерекшеліктері және педагогика мен психологияда Л.С. Выготский, А.Н. Леонтьев, Б.Г. Ананьев, Л.И. Божович, А.А. Реан және Р. Райан еңбектерінде жан-жақты зерттелгені, тәжірибеге бағытталған оқытудың кәсіби мотивацияға әсер ету механизмі көрсетілген. Сонымен қатар, студенттердің оқуға деген ынтасын анықтайтын Т.И. Ильина әдістемесін қолданып, мұнда ішкі (Білім/Мамандық меңгеру) және сыртқы (Диплом алу) мотивацияларын салыстырып көрсеткіштерін анықтаған. Зерттеу нәтижесі оқу іс-әрекетінің табыстылығы тек білімді меңгеруіне ғана емес, сонымен қатар оқу мотивациясына, яғни дамуға және жоғары нәтижелерге жетуге деген ұмтылысқа да байланысты. Білім алушының мотивация деңгейі неғұрлым жоғары болса, оны іс-әрекетке итермелейтін себептер де соғұрлым көп, демек, жететін нәтижесі де жоғары болады. Білім алушыларда оқу мотивациясын дамыту – оқу үдерісінің тиімділігінің негізі болып табылады.

Түйін сөздер: тәжірибеге бағытталған оқыту, кәсіби мотивация, кәсіби бағдар, жоғары мектеп педагогикасы, студент тұлғасы, кәсіби өзін-өзі дамыту, рефлексия.

Кіріспе

Қазіргі таңда жоғары білім беру жүйесі түбегейлі өзгерістер кезеңін бастан өткеруде. Білімнің басты мақсаты — студентті тек теориялық біліммен емес, өмірлік және кәсіби жағдаяттарда оны тиімді қолдануға қабілетті практик-маман ретінде даярлау [1]. Тәжірибеге бағытталған оқыту қазіргі заманғы жоғары білім беру жүйесінің стратегиялық басымдықтарының бірі болып табылады, себебі ол студенттердің кәсіби өзіндік айқындалуы мен мансаптық мақсаттарының қалыптасуына тікелей ықпал етеді. Бұл модель теориялық білімді тәжірибемен интеграциялауға негізделіп, студенттердің кәсіби құзыреттіліктерінің кешенді дамуын қамтамасыз етеді. Тәжірибеге бағытталған оқытудың мазмұндық және процессуалдық құрылымы студенттің кәсіби қалыптасуы тек жеделдетіп қана қоймай, оның жеке тұлғалық және құндылықтық өсу динамикасын да жандандырады.

Тәжірибеге бағытталған оқыту студенттердің мансаптық траекторияларын айқындап қана қоймай, кәсіби ортаға табысты әлеуметтенуіне жағдай жасайды. Тәжірибелі мамандармен өзара әрекеттесу, кәсіби қауымдастықтармен байланыс орнату және тәлімгерлік қолдауға ие болу болашақ педагогтың кәсіби әлеуметтік капиталын қалыптастырады. Осы тұрғыдан алғанда, тәжірибеге негізделген білім беру үлгісі студенттердің кәсіби өсу әлеуетіне әсер етуші маңызды әлеуметтік-педагогикалық тетік болып табылады.

Практикалық білім беру формаларына қатысу студенттерге түрлі кәсіби бағыттарды салыстырып, өз қабілеттері мен қызығушылықтарына сәйкес саналы шешім қабылдауға мүмкіндік береді. Автор мұндай мүмкіндікті студенттің кәсіби өзіндік айқындалуының маңызды кезеңі деп есептейді, себебі ол болашақ педагогтың кәсіби миссиясы мен өмірлік стратегиясын нақтылауға ықпал етеді.

Сонымен қатар, тәжірибеге бағытталған оқыту барысында студенттерде ХХІ ғасыр дағдылары – сын тұрғысынан ойлау, шығармашылық пен инновациялық әрекетке бейімділік, проблемаларды кешенді шешу қабілеті – қарқынды дамиды. Бұл дағдылар қазіргі еңбек нарығында педагог маманының бәсекеге қабілеттілігінің негізгі көрсеткіштері болып саналады.

Демек, тәжірибеге бағытталған оқыту тек кәсіби дайындықты қамтамасыз етумен шектелмей, білім алушының тұлғалық-рефлексивтік даму кеңістігін де қалыптастырады. Бұл тұрғыда оқытудың тәжірибеге бағытталған сипаты айрықша рөл атқарады. Ол студенттің кәсіби бағыттылығын, оқуға деген ішкі қызығушылығын, яғни кәсіби мотивациясын күшейтеді.

Зерттеу материалдары мен әдістері.

Мотивация мәселесі педагогика мен психологияда Л.С. Выготский, А.Н. Леонтьев, Б.Г. Ананьев, Л.И. Божович, А.А. Реан және Р. Райан еңбектерінде жан-жақты зерттелген. Бұл авторлар мотивацияны тұлғаның белсенділік көзі ретінде қарастырады. Ал педагогикалық практикада мотивацияны дамыту үшін оқыту мазмұнын өмірмен, тәжірибемен байланыстыру ең тиімді тәсілдердің бірі болып табылады.

«Мотивация» ұғымы бірнеше психологиялық құбылысты қамтиды. А.К. Маркова мотивацияны жеке мотивтер, қажеттіліктер, мақсаттар, ниеттер, қызығушылықтар, құндылықтар мен идеалдардың көпқырлы құрылымы ретінде қарастырады. Оның пікірінше, *«оқу мотивациясы – үнемі өзгеріп, бір-бірімен байланысқа түсіп отыратын бірқатар түрткілерден тұрады. Сондықтан мотивацияның қалыптасуы – оқу әрекетіне оң не теріс қатынастың өсуі ғана емес, мотивациялық саланың, оған енетін түрткілердің құрылымының күрделенуі»* [2].

Л. С. Выготский мотивацияны әлеуметтік орта мен мәдени факторлардың әсерінен, сондай-ақ басқа адамдармен өзара әрекеттесу арқылы қалыптастыратын деп көрсеткен [3]. Оның теориясы бойынша, қызығушылықтар мен мотивация — тұлғаның дамуын анықтайтын негізгі факторлар. Қызығушылықтар әлеуметтік орта және мәдени факторының әсерімен, сонымен қатар басқа адамдардан өзара қарым-қатынас арқылы да қалыптасады. Демек, практикаға бағытталған оқыту – мотивацияның дамуы үшін табиғи әлеуметтік орта қалыптастыратын тиімді тетік.

Л.И. Божович мотивациялық сфераның бала дамуындағы жетекші фактор екенін атап өтіп, оның қалыптасуы оқу әрекеті арқылы жүзеге асатынын көрсетеді [6]. Бұл тұжырым тәжірибеге бағытталған білім беру барысында студент тұлғасының кәсіби мотивациясы тек қана білім мазмұнын меңгеру емес, сонымен бірге кәсіби өзін-өзі дамыту контекстінде қалыптасатынын дәлелдейді.

Оқу іс-әрекетінің табыстылығы көбіне оқушыны белсенділікке итермелейтін мотивтерге және олардың бағыттылығына байланысты.

Оқу іс-әрекетіне қызығушылық пен оң мотивация қалыптастыру үшін мұғалім ең алдымен оқу мотивтерін дамытуы керек. Педагогикалық психологияда (М.И. Алексеева, Ю.К. Бабанский) мотивтер **әлеуметтік** және **танымдық** болып екіге бөлінеді [4].

Оқу мотивтерін қалыптастыру үшін сабақ барысында танымдық ойындарды, оқу пікірталастарды, қайшылық тудыру әдістерін, «сәттілік жағдайын» жасауды пайдалану маңызды [5].

Оқу әрекетінің маңызды мотиві – сәттілік сезімі, яғни қол жеткізілген нәтижеден қанағат алу. Мектеп оқушыларының оқу мотивациясын арттырудың ең тиімді тәсілдерінің бірі – сабақта сәттілік жағдайын жасау. Сәттілік жағдайы баланың өзі нәтижесін «жетістік» деп бағалағанда туындайды. Оқушының іс-әрекетінің объективті табысы – сыртқы жетістік,

себебі нәтиже басқа адамдардың бағасымен өлшенеді. Ал сәттілікті субъективті түрде сезіну – баланың ұялшақтығын, психологиялық қысым мен басқа да қиындықтарын еңсергеннен кейін пайда болады [6].

Т.В. Бланк атап өткендей, кейде оқушы бастан өткерген сәттілік жағдайы оның жанына ерекше эмоционалдық әсер қалдырып, өмірлік ұстанымын жағымды арнаға өзгертуі мүмкін [7].

Ю.К. Бабанский мұғалім қолданатын кез келген әдіс оқу-тәрбие жұмысында мотивациялық қызмет атқара алатынын атап өтеді. Ол ынталандыру әдістерін екі топқа бөледі:

Танымдық қызығушылықты қалыптастыру әдістері: танымдық ойындар, өмірлік жағдайларды талдау, оқу пікірталастары, диспуттар, жаңалық және сәттілік жағдайларын жасау және т.б.;

Борыш пен жауапкершілікті ынталандыру әдістері: оқудың қоғамдық және жеке маңызын түсіндіру, талап қою, мадақтау және жазалау әдістері [5].

Бұл әдістер оқушылардың оқу әрекетіне қызығушылығын арттырып, жоғары нәтижелерге жетуге деген ұмтылысын қалыптастыруы керек. Жетістікке жетуге деген талпыныс оқушылардың оқу іс-әрекетіне тұрақты қатынасын, тұлғалық қасиеттерін дамытады, оқуға жағымды көзқарас қалыптастырады, жаңа білім алуға және дүниетанымын кеңейтуге ықпал етеді.

Т.В. Бланк оқу іс-әрекетінің табыстылығы мұғалімнің оң мотивацияны қаншалықты шебер қалыптастыра білуіне байланысты екенін де атап өтеді [7]. Ол үшін мұғалім тек тиісті ынталандыру әдістерін ғана емес, басқа да міндеттерді орындауы тиіс:

- әр оқушының мотивациялық саласын зерттеу;
- балалардың қызығушылығы мен бейімділіктерін ескеру;
- өзін көрсетуге мүмкіндік беру;
- жаңа мотивтер қалыптастыру;
- мақсат қоюға ынталандыру;
- салауатты бәсекелестік жағдайын жасау;
- оқушылардың жетістігін қолдау және соған жағдай жасау.

Мұғалім оқу мотивациясы мен оқуға деген ниетті қалыптастыру мақсатында барлық мүмкін әдістер мен құралдарды пайдалана білуі керек. Осындай жағдайда ғана оқу үдерісі оқушыларға қызықты болып, олардың қызығушылығы мен таңданысын тудырады.

Хохленкованың еңбегінде жоғары оқу орындарында практикаға бағытталған оқыту студенттердің кәсіби қалыптасуындағы негізгі механизмдердің бірі ретінде сипатталады [8]. Емельянова халықаралық тәжірибені талдай отырып, болашақ педагогтарды практикаға бағдарланған форматта даярлау Еуропа мен Азияның жетекші университеттерінде жүйелі түрде жүзеге асырылатынын атап өтеді [9].

Кәсіби мотивация – тұлғаның мамандыққа деген тұрақты қызығушылығын, кәсіби дамуға ұмтылысын және еңбек процесінде өзін-өзі жүзеге асыруға дайын болуын сипаттайтын күрделі психологиялық құрылым.

Психологиялық тұрғыда кәсіби мотивация бірнеше деңгейде көрінеді:

Сыртқы мотивация – бағалар, марапаттар, әлеуметтік мойындау сияқты сыртқы ынталандырулар арқылы белсенділікті арттыру;

Ішкі мотивация – мамандықтың мазмұны мен мәнін түсініп, сол іс-әрекеттен қанағат алу;

Кәсіби-танымдық мотивация – білім алу мен өзін жетілдіруге бағытталған тұрақты қызығушылық.

Кәсіби мотивация дамуы студенттің кәсіби бағдарлануына, құндылықтық қатынастарына және өзіндік мақсаттарын анықтауына тікелей байланысты.

Тәжірибеге бағытталған оқыту (practice-oriented learning) — білім алушылардың теориялық білімін нақты кәсіби әрекетпен ұштастыруға мүмкіндік беретін оқыту моделі.

Оның педагогикалық негіздері **прагматизм философиясына** (Д. Дьюи), **іс-әрекеттік теорияға** (А.Н. Леонтьев), және **тәжірибелік оқыту теориясына** (Д. Колб) сүйенеді.

Д. Колбтың тәжірибелік оқыту циклі төрт кезеңнен тұрады:

1. Нақты тәжірибе
2. Рефлексия
3. Теориялық түсініктеме
4. Қолдану, сынау
5. Осы модель студенттің кәсіби мотивациясын дамытуда аса маңызды, себебі ол:
 - оқу процесін әрекет арқылы жүзеге асырады;
 - студенттің тәжірибесін оқу мазмұнының өзегіне айналдырады;
 - білімнің тұлғалық мәнін арттырады.

1. Тәжірибеге бағытталған оқытудың кәсіби мотивацияға әсер ету механизмі

Компонент	Тәсіл	Мотивациялық әсері
Іс-әрекеттік	Практикалық тапсырмалар, жобалық жұмыстар	Іс-әрекет арқылы кәсіби мағына қалыптастырады
Когнитивтік	Кейс талдау, проблемалық оқыту	Мамандық мазмұнын тануға ынталандырады
Эмоциялық	Рөлдік ойындар, кәсіби тренингтер	Оқу процесінен жағымды эмоция тудырады
Рефлексивтік	Өзін-өзі бағалау, портфолио жүргізу	Өз жетістігін тануға мүмкіндік береді
Құндылықтық	Кәсіби әңгімелер, тәлімгерлік	Кәсіби идеал мен мағынаны қалыптастырады

Осы тәсілдер студенттің теориялық білімін іс жүзінде қолдануға мүмкіндік беріп, кәсіби өз-өзін бағалау мен мотивацияның ішкі түрін дамытады.

1. **Практикалық бағыттылықтың күшеюі.** Сабақ мазмұны болашақ кәсіби қызметпен тікелей байланысты болуы тиіс.

2. **Рефлексивтік ортаны қалыптастыру.** Студент өз тәжірибесін талдап, жетістіктерін сараптау арқылы өзін кәсіби тұлға ретінде таниды.

3. **Оқытушының фасилитатор рөлі.** Оқытушы тек білім беруші емес, студенттің кәсіби дамуын бағыттаушы және қолдаушы тұлға болуы қажет.

4. **Тәжірибелік және ғылыми жобаларды біріктіру.** Жоба барысында студент шығармашылық ойлау мен кәсіби қызығушылығын дамытады.

5. **Оқу мотивациясын диагностикалау және кері байланыс.** Кәсіби мотивация деңгейін анықтап, әр студентке жеке қолдау көрсету оқу процесін дараландырады.

Бұл анкета студенттердің оқуға деген ынтасын анықтайтын Т.И. Ильина әдістемесі болып табылады. Ол Ішкі (Білім/Мамандық меңгеру) және Сыртқы (Диплом алу) мотивацияларды салыстыруға мүмкіндік береді.

Мотивация түрі	Шкала	Орташа балл	Максимум	Пайыздық деңгей
Ішкі	«Білімді меңгеру»	10.44	12.6	82.8%
Ішкі	«Мамандықты меңгеру»	5.80	10.0	58.0%
Сыртқы	«Диплом алу»	4.30	10.0	43.0%

Интерпретация және Талқылау

Басым Мотивация: «Білімді меңгеру» (Танымдық қызығушылық)

10.44 балл (82.8%) – бұл өте жоғары көрсеткіш және топтың негізгі мотивациясын анықтайды.

Түсіндірме: Студенттердің басым бөлігі оқуға **танымдық қызығушылық** (білуге, үйренуге, түсінуге деген ықылас) арқылы келеді. Олар үшін баға, диплом немесе атақ емес, жаңа ақпаратты игеру процесінің өзі, қиын мәселелерді шешу және интеллектуалды ізденіс маңызды. Бұл оқу материалының күрделілігін арттыруға және зерттеу жұмыстарына тартуға қолайлы негіз болады.

Екінші Мотивация: «Мамандықты меңгеру» (Кәсіби қызығушылық)

5.80 балл (58.0%) – бұл орташадан жоғары көрсеткіш.

Түсіндірме: Топ студенттері болашақ **кәсіби қызметке** және мамандыққа қатысты дағдыларды меңгеруге деген ниеттерін білдіреді. Алайда, бұл мотивация "Білімді меңгеру" мотивациясынан кейін тұр. Бұл студенттердің білімді тек "білу үшін" ғана емес, оны болашақ мамандықта қолдану үшін де қажет екенін түсінетінін көрсетеді.

Төмен Мотивация: «Диплом алу» (Сыртқы әлеуметтік қысым)

4.30 балл (43.0%) – бұл ішкі мотивациялармен салыстырғанда едәуір төмен көрсеткіш.

Түсіндірме: Студенттердің оқуға келу себебі **сыртқы факторларға** (диплом алу, әлеуметтік статус, ата-ананың талабы) аз тәуелді. Олар оқуды өздерінің ішкі қажеттіліктері негізінде таңдаған.

3. Педагогикалық Ұсыныстар

1. **Ішкі Мотивацияны нығайту:** Оқу процесін теориялық танымға бағытталған тапсырмалармен (ғылыми жобалар, зерттеулер, пікірталастар) байыту керек. Бұл басым болып тұрған «**Білімді меңгеру**» мотивациясын одан әрі дамытады.

2. **Кәсіби Қызығушылықты арттыру:** «**Мамандықты меңгеру**» мотивациясын күшейту үшін:

- Пәнді оқыту барысында нақты өндірістік, кәсіби мәселелерді қарастыру.
- Мамандық бойынша кездесулер, шеберлік сағаттарын ұйымдастыру арқылы мамандықтың маңызын көрсету.

3. **Таңдаудың Адекваттылығы:** Ішкі мотивациялар (10.44 және 5.80) сыртқы мотивациядан (4.30) айтарлықтай жоғары болғандықтан, топ студенттерінің мамандықты таңдауы адекватты деп саналады. Оқуға қанағаттану деңгейі жоғары.

Жалпы Қорытынды: Бұл студенттер тобы оқуға жоғары ішкі мотивациямен келген, әсіресе танымдық қызығушылықтары басым. Бұл олардың болашақта табысты және қанағаттанған мамандар болуына жақсы негіз болады.

Қорытынды

Тәжірибеге бағытталған оқытуды жоғары білім беру жүйесіне интеграциялау болашақ мамандардың кәсіби әлеуетін жүзеге асыру, еңбек нарығында бәсекеге қабілеттілігін арттыру, кәсіби мотивациясын, рефлексия мен өзін-өзі дамыту дағдыларын жетілдіруде стратегиялық маңызға ие деп санайды. Мұндай тәсіл болашақ педагогтың кәсіби идентификациясының қалыптасуын қамтамасыз етіп қана қоймай, оның құндылықтық бағдарын, кәсіби мақсаттылығын және педагогикалық инновацияларға ашықтығын нығайтады.

Тәжірибеге бағытталған оқытудың тәсілдерін меңгеру жоғары оқу орны студенттерінің кәсіби мотивациясын дамытуда шешуші рөл атқарады.

Тәжірибеге бағытталған оқыту – студенттің кәсіби мотивациясын дамытуда тиімді, кешенді педагогикалық жүйе. Ол студенттің теориялық білімін нақты іс-әрекетке айналдырады, мамандығына деген қызығушылығын арттырады және кәсіби өзін-өзі дамыту қабілетін қалыптастырады.

Сонымен қатар, оқу және кәсіби мотивациясын қалыптастыру үшін түрлі әдістер мен құралдарды қолдану қажет. Бастауыш сынып оқушыларының оң мотивациясын

калыптастыру арқылы мұғалім тек олардың қызығушылығын және жауапкершілігін арттырып қана қоймай, жоғары нәтижеге жетуге деген ұмтылысын дамытады. Бұл өз кезегінде оқушылардың танымдық белсенділігін және тұлғалық қасиеттерін арттыруға ықпал етеді.

Кәсіби мотивацияны арттырудың басты шарты – студенттің оқу процесінде белсенді, жауапты субъект ретіндегі позициясын қамтамасыз ету.

Сондықтан жоғары оқу орындары білім беру процесін жобалауда теория мен практиканы ұштастыруды, оқытушы мен студент арасындағы серіктестік қарым-қатынасты басты ұстаным етуі тиіс.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. ҚР Білім беру Заңы, 2007. [Электрон. ресурс] URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U1000001118> (қарау күні: 10.11. 2024 ж).
2. Маркова, А. К. Проблемы формирования мотивационной учебной деятельности [Текст] / А. К. Маркова. - К., 1989.
3. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6-ти томах. Т. 2. – М.: Педагогика, 1982. – 339 с.
4. Алексеева, М. И. Мотивы обучения учащихся [Текст] / М.И. Алексеева. – М.: Советская школа, 2011. – 120 с. (1)
5. Гулеватый, В. Л. Пути повышения мотивации обучения [Текст] / В. Л. Гулеватый. Винница, 2006. – 215 с.
6. Божович, Л. И. Проблема развития мотивационной сферы ребенка [Текст] / / Л. И. Божович // Изучение мотивации поведения детей и подростков; под ред. Л. И. Божович, Л. Г. Благоннадежина. - М.: Педагогика, 1982. - С. 7-44.
7. Бланк, Т. В. Формирование положительной мотивации как фактора успеха учебной деятельности младших школьников [Текст] / Т.В. Бланк // Начальное обучение и воспитание: науч. метод. журн. - Харьков: Основа. - 2009. - № 16/18. - С. 2-9.
8. Хохленкова Л. А. Практико-ориентированное обучение студентов в университете. <https://cyberleninka.ru/article/n/praktiko-orientirovannoe-obuchenie-studentov-v-universitete>
9. Емельянова Т.В. Практико-ориентированное обучение будущих педагогов: зарубежный опыт. Текст научной статьи по специальности «Науки об образовании». <https://cyberleninka.ru/article/n/praktiko-orientirovannoe-obuchenie-buduschih-pedagogov-zarubezhnyy-opyt>

REFERENCES

1. QR Bilim beru Zańy, [Education Law of the Republic of Kazakhstan], 2007. [Electron. resource] URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U1000001118> (Date of access: 10.11. 2024).
2. Markova, A. K. *Problems of the Formation of Motivational Learning Activity*. Kyiv, 1989.
3. Vygotsky, L. S. *Collected Works in 6 Volumes*. Vol. 2. Moscow: Pedagogika, 1982. 339 p.
4. Alekseeva, M. I. *Students' Learning Motives*. Moscow: Sovetskaya Shkola, 2011. 120 p.
5. Gulevatiy, V. L. *Ways of Increasing Learning Motivation*. Vinnytsia, 2006. 215 p.
6. Bozhovich, L. I. *The Problem of the Development of the Child's Motivational Sphere*. In: Bozhovich, L. I., Blagonadezhina, L. G. (Eds.), *The Study of Motivation of Children's and Adolescents' Behavior*. Moscow: Pedagogika, 1982, pp. 7–44.
7. Blank, T. V. *Formation of Positive Motivation as a Factor of Success in Primary School Learning. Primary Education and Upbringing: Scientific and Methodological Journal*. Kharkiv: Osнова, 2009, No. 16/18, pp. 2–9.

8. Khokhlenkova, L. A. *Practice-Oriented Learning of University Students*. Retrieved from CyberLeninka: <https://cyberleninka.ru/article/n/praktiko-orientirovannoe-obuchenie-studentov-v-universitete>

9. Emelyanova, T. V. *Practice-Oriented Training of Future Teachers: International Experience*. Scientific Article in "Educational Sciences". Retrieved from CyberLeninka: <https://cyberleninka.ru/article/n/praktiko-orientirovannoe-obuchenie-buduschih-pedagogov-zarubezhnyy-opyt>

РОЛЬ ПРАКТИКО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ В РАЗВИТИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Жарылгасова П.Е., Байшауова Н.

Университет Есенова, Актау, Казакстан

e-mail: peruza.zharylgassova@yu.edu.kz, nurshat.baishauova@yu.edu.kz

Аннотация. В данной статье рассматривается психолого-педагогическое значение технологии практико-ориентированного обучения в развитии профессиональной мотивации студентов высших учебных заведений. В ходе исследования раскрываются структурные компоненты мотивации (когнитивный, эмоциональный, поведенческий), механизмы повышения профессиональной направленности, а также факторы влияния практико-ориентированной образовательной среды на профессиональное самоопределение личности.

Автор обосновывает значимость интеграции практического опыта, рефлексии и обучения через самостоятельную деятельность как ключевых условий развития профессиональной мотивации студентов.

В статье также анализируются особенности мотивации как психологического феномена, всесторонне исследованного в трудах Л. С. Выготского, А. Н. Леонтьева, Б. Г. Ананьева, Л. И. Божович, А. А. Реана и Р. Райана, и раскрывается механизм влияния практико-ориентированного обучения на профессиональную мотивацию. Кроме того, с использованием методики Т. И. Ильиной по диагностике учебной мотивации были определены и сопоставлены показатели внутренней мотивации (овладение знаниями / профессией) и внешней мотивации (получение диплома).

Результаты исследования показывают, что успешность учебной деятельности зависит не только от уровня усвоения знаний, но и от учебной мотивации, то есть от стремления к развитию и достижению высоких результатов. Чем выше уровень мотивации обучающегося, тем больше факторов побуждают его к активности, следовательно, тем выше достигаемые результаты. Формирование и развитие учебной мотивации обучающихся является основой эффективности образовательного процесса.

Ключевые слова: практико-ориентированное обучение, профессиональная мотивация, профессиональная ориентация, педагогика высшей школы, личность студента, профессиональное саморазвитие, рефлексия.

THE ROLE OF PRACTICE-ORIENTED LEARNING IN DEVELOPING THE PROFESSIONAL MOTIVATION OF UNIVERSITY STUDENTS

Zharylgassova P.E., Baishauova N.

Yesenov University, Aktau, Kazakhstan

e-mail: peruza.zharylgassova@yu.edu.kz, nurshat.baishauova@yu.edu.kz

Abstract. This article examines the psychological and pedagogical significance of practice-oriented learning technology in the development of professional motivation among higher education

students. The study identifies the structural components of motivation (cognitive, emotional, and behavioral), the mechanisms for enhancing professional orientation, and the factors through which a practice-oriented learning environment influences professional self-determination. The author substantiates the importance of integrating practical experience, reflection, and learning through self-directed activity as key conditions for fostering students' professional motivation.

The article also analyzes the characteristics of motivation as a psychological phenomenon that has been comprehensively studied in the works of L. S. Vygotsky, A. N. Leontiev, B. G. Ananyev, L. I. Bozhovich, A. A. Rean, and R. Ryan, and presents the mechanisms through which practice-oriented learning affects professional motivation. In addition, using T. I. Ilyina's methodology for diagnosing learning motivation, the study compares indicators of intrinsic motivation (knowledge acquisition / mastery of the profession) and extrinsic motivation (obtaining a diploma).

The results of the study demonstrate that the success of learning activities depends not only on the level of knowledge acquisition but also on learning motivation, namely the aspiration for development and the achievement of high results. The higher the learner's level of motivation, the greater the number of factors stimulating activity, and consequently, the higher the outcomes achieved. Developing students' learning motivation constitutes the foundation of the effectiveness of the educational process.

Keywords: practice-oriented learning, professional motivation, career guidance, higher education pedagogy, student's personality, professional self-development, reflection.